

26.4.2012

Dnro 2893/2/11

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajujoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää

IHMISARVOINEN KOHTELU JA VÄHIMMÄN HAITAN PERIAATE KOSKEVAT MYÖS VIRANOMAISEN TIEDOTTAMISTA

1 OMA ALOITE

Eräässä oikeusasiamiehelle osoitetussa kirjoituksessa arvosteltiin Helsingin poliisilaitoksen komisarion lausumaa karannutta vankia koskevassa eräässä lehdessä 6.8.2011 ilmestyneessä haastattelussa. Haastattelussa komisarion sanomaksi oli kirjattu: "Hän on kuolemansairas mies, ei hän voi loputtomiin pakoilla."

Kirjoituksen arvostelu kohdistui sellaisiin seikkoihin, joiden selvittäminen saattaa johtaa salassa pidettävien tietojen paljastumiseen, sillä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin perusteella esimerkiksi henkilön terveydentilaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Sen vuoksi ja koska kantelija ei esittänyt uutisessa tarkoitettun henkilön valtakirjaa, joka oikeuttaisi ilmaisemaan salassa pidettävää tietoa, asiaa ei ryhdytty tutkimaan kanteluna.

Koska kirjoituksessa tarkoitettu menettely oli mielestäni kuitenkin syytä selvittää, ryhdyin selvittämään asian ns. omana aloitteena.

Pyysin Helsingin poliisilaitokselta asian tutkimiseksi tarvittavan selvityksen ja antamaan lausuntonsa asiassa.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Saatu selvitys

Komisario on selvityksessään todennut mainitun lehden kirjoituksen antavan hänen haastattelustaan sekä lausunnostaan virheellisen käsityksen, jonka mukaan hän olisi saattanut kertoa julkisuuteen salassa pidettäviä terveystietoja.

Komisario kertoo, ettei ole missään vaiheessa ollut viranomaiskanavien tai oman työnsä kautta tietoinen uutisessa tarkoitettun vankilasta karanneen henkilön terveydentilasta tai hänen terveystiedoistaan. Hän oli tullut tietoiseksi asiasta luettuaan siitä eräistä medioista, joissa myös mainittiin vangin sairaudesta.

Komisario kertoo toimineensa Helsingin poliisilaitoksen yleisjohtajana poliisin johtokeskuksessa

5.8.2011 klo 7–19 välisen ajan. Tuona aikana hänelle tuli median taholta kymmeniä yhteydenottoja. Hän muistaa itselleen tuntemattoman toimittajan soittaneen 5.8. iltapäivällä ja keskustelleen useiden minuuttien ajan karanteen vangin etsinnöistä sekä tämän vaarallisuudesta muita kansalaisia kohtaan. Komisario pitää mahdollisena, että hän on keskustelun yhteydessä viitannut mediasta saamaansa tietoon vankikarkurin kuolemansairaudesta, minkä johdosta tämä ei voi loputtomasti paeta.

Komisario kertoo, että hänellä ei ole ollut hallussaan vankikarkurin terveydentilaa koskevaa salassa pidettävää asiakirjaa eikä sellaista tietoa. Hän kertoo ainoastaan keskustelleensa toimittajan kanssa tämän laatimasta uutisesta. Komisario korostaa, että hän ei ole ollut tietoinen eikä tiedottanut karanteen vangin terveydentilasta millään tavalla.

Helsingin poliisilaitos katsoo lausunnossaan, että tilanteessa, jossa tiedotusvälineen edustaja pyytää poliisilta suoraan vahvistusta omien lähteidensä kautta hankkimaansa uutistietoon, kyse ei ole varsinaisesta tiedottamisesta, joka tapahtuu viranomaisen omasta aloitteesta, vaan sellaisen seikan paikkansapitävyyden tai paikkansa pitämättömyyden todentamisesta, jonka voidaan perustellusti katsoa liittyvän poliisin ulkoisen tiedottamisen tavoitteena olevan julkisuusperiaatteen toteutumiseen ja poliisitoiminnan avoimuuden ja luottamuksen edistämiseen.

Poliisilaitos viittaa internetissä 5.8.2011 klo 2.00 olleeseen uutisointiin, jossa on muun muassa kerrottu lehden tietojen mukaan paon syynä olleen vakavan sairauden ja että lehden tietojen mukaan ko. henkilöllä oli vain muutamia kuukausia elinaikaa jäljellä.

Poliisilaitoksen mukaan komisario on toiminut asiassa lain ja virkavelvollisuuksiensa mukaisesti.

3.2

Poliisirikosten tutkinnanjohtajana toimivan kihlakunnansyyttäjän päätös

Karanteen vangin asiamiehenä toiminut asianajaja teki päämiehensä puolesta tutkintapyynnön komisarion menettelystä pyytäen tutkimaan, onko komisario syyllistynyt rikokseen kommentoidessaan tiedotusvälineille tämän terveydentilaa.

Tutkinnanjohtajana toiminut kihlakunnansyyttäjä teki asiassa 29.8.2011 päätöksen, jonka mukaan esitutkintaa asiassa ei toimiteta, koska hänellä käytettävissään olevan aineiston valossa ei ollut syytä epäillä, että komisario olisi paljastanut salassa pidettäviä tietoja tai muutoinkaan syyllistynyt asiassa rikokseen.

Päätöksessään kihlakunnansyyttäjä viittaa komisarion selvitykseen, joka on samansisältöinen kuin mitä komisario on minulle antanut.

3.3

Sovellettavia säännöksiä

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (JulkL) 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, muun muassa asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta.

JulkL 23 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus.

3.4

Arviointi

Lähtökohtaisesti totean, että viranomaiset eivät päätä siitä, mitä uutisia tiedotusvälineet julkaisevat ja kuinka näyttävästi tai missä muodossa uutinen lopulta julkaistaan. Tiedotusvälineillä on yleensä mahdollisuus saada tietoja tapauksista muistakin lähteistä kuin poliisilta. Poliisiviranomaiset vastaavat vain siitä, mitä tietoja he tiedotusvälineille antavat.

Minulla ei ole perusteita epäillä komisarion selvityksessään kertomaa, jonka mukaan hänen tietonsa karanteenin vangin terveydentilasta ovat peräisin hänen internetistä lukemistaan uutisista.

Saadun selvityksen perusteella kysymys on ollut tilanteesta, jossa komisario on keskustelleensa toimittajan kanssa puhelimitse viitannut samasta tiedotusvälineestä aiemmin saamaansa tietoon, joka viranomaisen asiakirjaan merkittynä tai muutoin viranomaisen tiedossa ollessa on ehdottoman salassapidon alainen. Selvityksen perusteella komisario ei ole saanut kysymyksessä olevaa tietoa virkatehtävän yhteydessä. JulkL:n 23 §:n tarkoittaa viranomaiskäsittelyssä ilmi tulleita tietoja. Kysymys ei komisarion näkökulmasta tapahtuma-aikana siten ole ollut viranomaisen asiakirjassa olevasta tiedosta lain tarkoittamalla tavalla.

Kun kysymys kuitenkin on ollut sellaisesta tiedosta, joka viranomaisen asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, totean seuraavaa.

Vaikka viranomaisen ei tiedottaessaan tai muutoin julkisuudessa esiintyessään paljastaisi viranomaisen hallussa olevaa tietoa, on mielestäni syytä suhtautua varovaisuudella sellaisiin tilanteisiin, joissa on vaara, että ulkopuolinen ymmärtää kysymyksen olevan viranomaisen tiedosta. Varovaisuutta on syytä korostaa erityisesti tilanteissa, joissa kysymys on viranomaisen tietona salassa pidettävästä tiedosta. Vaikka viranomaisen viittaisi ainoastaan tiedotusvälineistä saamaansa tietoon, on mahdollista, että viranomaisen ilmaistessa tällaisen tiedon ulkopuolinen saa sen käsityksen, että kysymys on nimenomaan viranomaisen tiedosta.

Vaikka vain todetessaan tiedotusvälineissä esiintyneen tiedon, viranomaisen voi välillisesti vahvistaa sitä. Toistaessaan tiedon viranomaisen oletetaan ilmaisevan, että se vastaa viranomaisen tiedossa olevaa salassa pidettävää tietoa. Jos taas näin ei ole, vaarana on, että tiedon toistaessaan viranomaisen vahvistaa osaltaan jotain, mitä ei tiedä kuten ilmeisesti tässä tapauksessa oli asianlaita.

Lausuma, jonka mukaan karannut vanki ei voi kuolemaan johtavan sairautensa vuoksi loputtomasti paeta, antaa aihetta arvostelulla myös perustuslain ihmisarvoisen kohtelun ja poliisilain vähimmän haitan periaatteen näkökulmasta. Kuolemansairaana henkilön elinajan julkinen arvioiminen on käsitykseni mukaan omiaan lisäämään sairaan ja tämän läheisten kärsimystä.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen tiedottamisesta komisarion tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni hänelle.